

Jolanta Trojaková: Na cestě. Mystik a umělec. FFUK 2007

Oponentský posudek vedoucího rigorózní práce.

Otázky spiritismu, okultismu, esoterismu, hermetismu ad. patří k nejpodstatnějším z hlediska širšího kulturního kontextu nejen českého umění od konce 90. let 19. století až do meziválečného období 20. století. Patrně žádná významnější studie, která by se zabývala poznáním dějin umění v tomto období, se jim nemůže vyhnout.

Autorka vybudovala z mystiky jádro práce. Přitom se dostala k tématu šikovným trikem: sama sebe pasovala do role vypravěče, umělce-mystika, který je průvodcem cestou mystika, tak jak ji mohl provádět erudovaný adept Absolutna někdy v první dekádě našeho století za použití nesčetné literatury a příruček, které tehdy byly k dispozici a které Trojaková, soudě dle výborné informovanosti, přečetla. Již to je dle mého soudu výkon obdivuhodný. Na této cestě si autorka vybírá z dějin výtvarného umění ty umělce a jejich díla, která více či méně ilustrují různé mystické kroky, praktiky a akce. Jejich počet není rozsáhlý: Rudolf Adámek, Josef Váchal, Jan Zrzavý, Bohumil Kubišta, Jan Konůpek, František Bílek, František Drtikol, František Kupka.

Metoda Trojakové je opačná než standardní ikonografická analýza: nebere si nejprve dílo, které by se snažila „mystický“ interpretovat. Vytváří strategii „ideální“ mystické cesty s řadou dobových citátů, které tu a tam dokazují roztomilou salónnost dobového jevu. Ovšem nikdy se nesníží k bohorovné ironizaci. Vždy má s mystikou a jogínou sympatii a porozumění. A z velkého množství děl pak tu a tam vybírá příklady, které vhodně prokazují, jak se mysticko-okultní rétorika „dostává“ do obrazů a grafik.

To je podle mého soudu nejvýraznější hodnota práce. Díky takovému poměřování dobovým diskurzem mystiky se nově podívá na Kubišovu Epileptickou ženu, ale i na práce Josefa Váchala.

Přítom výklad je zaměřen na převyprávění procesu proměny mystika takřka dle dobových příruček. Téma, které by mohlo být napsáno až mrtvolně nudným způsobem, je zpracováno osobitým a svěžím slohem, kde pochopení pro praktiky mystiků se snoubí s mírným odstupem autorky. Ostatně právě sloh diplomantky je kladem práce: je čtivý, což vzhledem k tématu je slušný výkon, s řadou vtipných poznámek, takže čtenář, který by se jistě utopil v mystickém slabikáři, propluje četbou vlastně osvěžen. A to i tehdy, kdy je mu předkládána moudrost mystiků v řadě citátů, kterých je v práci nadstandardní množství, což by slabší oponentskou povahu mohlo odradit. K povaze práce to nejspíše patří, i když zde bych viděl možnosti redukce.

Celkově napsala Jolana Trojaková práci chytrou, promyšleně strukturovanou, rozhodně čtivou a ukázala na důležitost výkladu mystické ikonografie četbou zdola, tj. přímo do dobových pramenů (Weinfurter) a textů. Z těchto důvodů doporučuji plně práci k obhajobě.

V Praze 14.11.2007

Prof. Vojtěch Lahoda